

Nedskudte engelske krigsflyvere ved Plovslund

Den 28. april 1945 lykkedes det den tyske værne-magt i Vandel at få ram på et engelsk krigsfly, som så styrtede ned i *Plovslund mose*, der grænser ind til Vorbasse sogn. En af flyverne blev hårdt såret og taget af tyskerne. Den øvrige besætning, fem mand, flygtede i to afdelinger og undgik tysk fangenskab. To af dem, der var med til at redde flyverne, har efter opfordring givet mig følgende oplysninger, og med deres tilladelse gengives de her.

John Kvist.

Læge O. Clausen, Vorbasse, skriver: Alle vi ældre kan huske spændingen i sidste del af april i 1945. Vi vidste, at krigens afslutning var nær, men hvordan ville den ende med krigshandlinger op gennem Jylland både på jorden og i luften? Ingen af os anede, at afslutningen ville komme så hurtigt — og så fredeligt.

En smuk forårsdag midt på eftermiddagen fik jeg besøg af husmand Søren Øhlenschlæger, Frederiksnåde, pr. Vorbasse. Han fortalte mig, at da han gik fra sit hjem østligst i Vorbasse sogn ude på Randbøl hede til brugsforeningen i Vorbasse, havde han mødt to soldater, som han henvendte sig til for at tigge cigaretter. Langsomt gik det op for ham, at de var englændere. Ved tegn fik han dem forklaret, at de var på vilde veje, da der lå 350 tyskere indkvarteret i Vorbasse. Han viste dem til sit hjem på heden og kom senere til mig for at få at vide, hvad han skulle gøre.

Jeg kunne ikke tage imod dem, da vi havde en ikke

ganske tilforladelig husassistent, men jeg kunne trøste ham med, at jeg nok skulle overtage dem.

Altså måtte jeg først i forbindelse med min kontaktperson, husmand Jeppe Nikolajsen og hans søster Maren i Hovborg. Jeppe Nikolajsen er nu major i København, Maren er gift med en gårdejer, vistnok i Sdr. Bork.

Først og fremmest ingen telefon, intet hastværk, da jeg vidste mig under observation. Derfor tog jeg min motorcykel og lægetaske og kørte fredeligt til Hovborg og meldte gæsterne.

Så hjem, hvor jeg lidt efter skiftede til min varevogn — en slagtervogn, hvor »kødkassen« var taget af, og ladet overtrukket med et aftageligt voksdugs-overtræk. Endelig kunne jeg tage ud på Randbøl hede, hvor jeg fandt englænderne. Den ene havde et let inficeret sår i den ene tommelfingerrod, begge var trætte af den tre dages omvandring.

Den sårede fik min regnfrakke på og blev anbragt på sædet ved siden af mig, den anden på bunden af ladet og voksdugen spændt over ham.

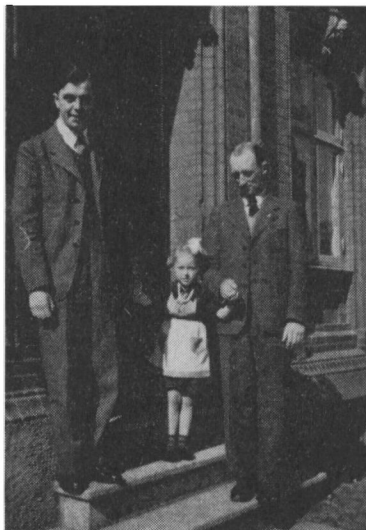
Så gik turen ud til St. Almstok, gennem Gilbjerg, over Klink-Nebel, Skejerbakken til Høllund, hvor plantagen var skøn og spændende at køre igennem, da tyskerne fra Vorbasse lå i bivuaak dér. Mørkningen var ved at falde på, og de havde bål mellem træerne. Vejene var dårlige og vognen stiv. Jeg havde naturligvis sagt til mine venner i vognen, at de under alle omstændigheder, hvis vi blev standsede, skulle lade mig tale. På et sted, hvor vejen var særlig dårlig, sagde jeg til min sidemand: »I'm afraid that your fellow is quite uncomfortable«. »Don't mind«, svarede han, »he is accustomed to sit shooting in the tail of the plane«. (»Jeg er bange for, Deres kammerat har det ubehageligt«. »Bryd Dem ikke om det«, svarede han, »han

er vant til at sidde og skyde i halen af aeroplanet«).

Lidt efter var vi fremme og blev modtaget med åbne arme. Såret efterses og behandles, masser af god mad blev sat til livs, og så kunne jeg tage hjem efter at have lovet at komme igen næste formiddag, dels som tolk og dels for forbindelse o. s. v. Den næste morgen så jeg et syn, jeg aldrig glemmer: to mand, der havde været på flugt i flere døgn, liggende i fred og ro i en dobbeltseng, mens der blev serveret morgenkaffe. Efter at de havde opholdt sig et par dage i Hovborg, hentede Falck i Vejle dem, og dér hos Falck oplevede de 5. maj 1945. Fra den 17. til den 19. juli 1948 havde vi besøg af telegrafisten fra aeroplanet, den sårede, og hans kone. Hans navn var R. F. Day. Vi kørte ham rundt for at prøve at rekonstruere deres flugtrute.

Da maskinen var faldet ned i Plovslund mose, gravede de først deres pistoler ned i et hegn og søgte så at gå sydpå, men kom ind på rullebanen ved Vandel flyveplads, hvor de mødte nogle tyskere, som de hilste på uden at blive opdagede. Så gik de vestpå til Gilbjerg, hvor de overnattede i et læskur, herefter endte de på en eller anden måde på vejen til Vorbasse.

Ove Clausen.

Flyverne i Vejle omkring kapitulationsdagen.

* * *

Fru Margrethe Nedenskov Hansen, Bække, skriver om »vore englændere«: Mod slutningen af sidste verdenskrig stod vi en aften og drøftede situationen sammen med vore naboer, det var i slutningen af april. Da så vi en flyvemaskine blive skudt ned over Vandel og falde ned længere mod vest. En nat ved et-tiden nogle døgn senere vågnede vor søn, Lauge, ved, at der var nogen, der skramlede med mejerispandene. Han for op og troede, det var vor benzinbeholdning, som var i fare. Benzin var jo rationeret og stærkt eftertragtet. Lauge fandt ingen dér, men da han gik tilbage, opdagede han tre soldater, som stod ind mod stalddøren i skyggen for måneskinnet. Han troede først, det var tyskere, men de forstod jo ikke hans sprog, men han gjorde sig da forståelig ved at lægge hovedet ned mod hånden og lukke øjnene og sige: »Royal Airforce«. Lauge fik så hjulpet dem ind i laden, hvor der var hø og halm at ligge i. Alt var roligt.

Om morgenen ville Lauge og jeg have undersøgt, om flyverne var gået herfra, eller om de var her endnu. Det var dejligt vejr, og der var faldet dug om natten, så det var let at se, at ingen var gået herfra, men vi opdagede også, at deres spor hertil var meget tydelige. Vi havde sået ærter i et stykke jord fra gården og hen til Vorbassevejen. Ærterne var ca. en tomme høje, og jorden var meget blød, og dér havde de gået side om side op langs hegnet. Det kan nok være, at min mand og jeg fik travlt med at gå frem og tilbage, indtil hvert eneste tråd var trådt ud, så tyskerne ikke kunne spore dem, hvis de, som vi formodede, ledte efter dem.

Spændingen var i disse dage på sit højeste. Ville vi blive inddraget i krigen, ville slaget komme til at stå her til sidst? Tyskerne var blevet mere nærgående, og det var ikke uden risiko at huse deres fjender. En morgen, da mælkevognen kom, stod vi og talte med

mælkekusken, der var lidt med i modstandsbevægelsen. Vi talte om englænderne, og han sagde, at de måske var nærmere ved, end vi troede, og det gav jeg ham ret i! De stod vel få skridt fra os bag porten og så på os, men det vidste han jo ikke.

Ja, vi kom jo da i forbindelse med de tre englændere, alle tre på 21 år. De opfordrede os til at høre godt efter B. B. C. i radioen. Vi bar mad ud i laden til dem, vi turde jo ikke lade dem komme ind eller færdes ude, de var jo i engelsk uniform. Hver gang, vi kom ud til dem, spurgte de: »Hvad siger B. B. C.?« Lørdag den 4. maj kom så over B. B. C.: »Tyskland har kapitulert!« Det kan nok være, at både Karen, Hans og Lauge styrtede af sted ud i laden og fortalte om kapitulationen. Hele flokken kom ind og blev bænket om bordet og hørte om glædesbudskabet i radioen. Når Englands og Danmarks nationalmelodier kom, rejste de sig op og blev stående med hånden til huen til hilsen eller honnør, og vi var alle så glade og kunne næsten ikke forstå, at det var sandt. Vi snakkede løs med ord og gebærder, vi var så lykkelige. Så rumsterede det ved yderdøren, og vi blev stille. Var det mon tyskere? Hans gik ud og traf mælkekusken, som skulle have mælkevognen pyntet til næste dag til mejeriet. Han vidste, at vi havde et par små flag, som han gerne ville låne. »Kom med ind, vi har fremmedel!« sagde Hans. Da han kom ind og så, at det var soldater, ville han skyndsomst trække sig tilbage, da han troede, at det var tyskere. Så forklarede Hans, at det var Royal Airforce, og så kom han ind og fik kaffe sammen med dem. Vi fik så redt tre senge op, for nu skulle de jo ikke ud i halmen.

Det var morsomt gennem dem at stifte bekendtskab med et andet lands skik og brug, f. eks. var rugbrød ikke efter deres smag, men te og en »gammel« kunne

de godt lide. Det var også morsomt at se den anstand, hvormed en af dem spiste og drak. Han tog koppen med underkoppen med venstre hånds fingerspidser, førte den til mundshøjde for med højre hånd at føre koppen til munden, derefter at sætte koppen på under-

På Grandal. Fra venstre: En ven, Eduard Dax, Karen Hansen, Thomas Jones, Margrethe Hansen og Frank Fuller.

koppen og med venstre hånd at føre kop og underkop ned på bordet. Ligeledes tog han brødet på tallerkenen og førte det på samme måde til munden. Det var jo en langvarig proces, men det så uhyre elegant ud. De sagde ikke tak for mad eller godnat, da vi viste dem ind, hvor de skulle sove og sagde godnat og sov godt! men så kun helt uforstående på os. Heller ikke næste morgen, da de stod op, besvarede de vores: Godmorgen!

Så skulle vi se lidt på det praktiske. De havde skåret sig og fået deres tøj revet i stykker ved nedstyrtningen, det fik vi under megen moro forbundet og syet. Heldigvis havde Lauge et par bukser, Ted kunne låne, indtil vi fik syet en lap på hans bukser. Frank havde fået et ærme revet op, så der var jo lagt op til løjer. Ted hed Eduard, men det måtte vi ikke kalde ham. Thomas skulle vi kalde Tom. Frank kunne ikke gøres nemmere. Ted satte sig på tørvekassen med papir

parat til at skrive op. Han pegede på stol, bord, tallerkener, komfur og os: mand, kone, søn, datter, børn, alt måtte vi fortælle, hvad det hed på dansk, og han skrev det op. Han pegede på gryden, jeg stod med ved komfuret og sagde: »Saus«, og det var jo rigtigt nok. Lidt efter tog han en shagpipe ud af munden og sagde: »Jeg ryger pipe!« på rent dansk, og så mente han, at hvis han blev her i tre uger, så kunne han perfekt dansk.

De fortalte os også, at de havde været i Holland med faldskærmstropper og var blevet taget til fange. I den tyske fangelejr havde de megen morskab af et par ord med billeder hængt op på væggen »Wasser sparen« og »Rauchen verboten«. Da de havde været der en tid, tog de nogle tyske huer og støvler på, gik ud af lejren og slap over til englænderne. De havde taget billederne med og hængte dem nu op i den engelske lejr til megen moro for kammeraterne.

Om deres sidste færd fortalte de, at de var fløjet hjemmefra med benzin og ammunition til undergrundsfolkene i Fåborg sogn øst for Varde. Det havde de også fået afleveret, og så var det på tilbagevejen, at de blev skudt ned af antiluftskyts i Vandel. I deres læretid havde de fået at vide, at de ved styrt skulle sætte hænderne hårdt imod for ikke at støde hovedet mod loftet eller ryge ud gennem vinduerne. Det havde vore tre også gjort, men deres kammerater havde slået hænderne op for ansigtet eller puttet hovedet ned i armene, da ulykken skete, og de regnede med, at de enten var bevidstløse eller måske døde. Vi hørte senere, at to af dem var kommet ud af maskinen, og at læge Clausen i Vorbasse havde taget sig af dem. Efter nedstyrtningen ødelagde de flyet, og så var det med at komme væk, før tyskerne kom og tog dem til fange. Fra flyet tog de vej ind over heden. De havde med sig hver en

del af et maskingevær, som de kastede fra sig under en busk. De kom til en vej, som de fulgte, og på den mødte de et kompagni tyske soldater, som kom hjem fra øvelse. De tre hilste, og det gjorde tyskerne også, og så gik de videre hver til sin side, mere skete der ikke. Uniformerne lignede hverandre så meget, at tyskerne ikke opdagede, at det ikke var nogle af deres egne, de mødte. De tre nåede frem til en lille gård ved Vorbasse-Hovborgvejen, og dér var de et par dage. Derfra gik de til Karstensminde i Vorbasse, og da de ligeledes havde været dér et par dage, gik konen med dem hertil, hvor man vidste, vi ville tage godt imod dem. Deres flugtplan var at vandre sydpå for at nå grænsen og slutte sig til Montgomery, som var rykket frem dér.

På Granly havde de en bil, der som alle andre var opklodset. Benzin var der lidt eller intet af. Englænderne havde stor lyst til at prøve bilen, og Lauge fik skrabet noget tørveolie og noget andet kram sammen, og bilen blev startet og kørte lidt hen ad vejen, hvorfra den måtte hentes hjem trukket af hestene.

De tre viste os alle deres sager. De havde gamacher syet på støvlerne, og de var foret med lammeskind, og deri var der små lommer, hvori de havde en lille saks, barbermaskine, chokolade, tørmælk og gamle danske penge m. m., og så havde de deres navn, men ikke afdelingens navn syet på brystlommen tillige med R.A.F.-mærket. Alt det synlige fik de sprættet af, og det fik Karen et stykke af til souvenir.

Efterhånden var det jo rygtedes, at der var englændere hos os, og der begyndte at komme både kendte og for os fremmede mennesker, efterhånden flere og flere, og nogle ville have vore venner med hjem, andre ville have dem med ned til byen. Nu blev vi alvorlig bange for deres sikkerhed, og vi kunne ikke rigtig for-

klare dem vore tanker. Krigen var trods alt ikke helt ophørt, og vi følte os forpligtede til at passe så godt på dem, som vi kunne, der var jo endnu ikke ro. Derfor tog Hans cyklen og hastede hen til den nærmeste modstandsmand, vi kendte, og fik ham til gennem modstandsbevægelsen at hente vore venner og passe på dem, indtil de eventuelt kunne sendes hjem til England, men på den betingelse, at der kom en med, der kunne tale engelsk, så vi kunne forklare vore venner, hvorfor vi bar os således ad. Så kom en stor bil med sejl over og bænke i, og der steg mange bevæbnede mænd ud af den. Da Hans kom ud i gården, rettede alle deres geværer og maskinpistoler mod ham. De skulle med det samme have en stikker med, og de troede, at det var ham. »Ta' det skidt væk, det kunne jo gå hen at gå af for jer!« sagde han til dem. Vi kom dog snart til forståelse, og vore venner kom med til Ladelund eller Askov og derfra videre til København og Sverige, hvorfra de fløj hjem. Overalt, hvor de kom frem, blev de modtaget med begejstring, fik småkager, chokolade og hvad andet godt, folk havde. De var de første englændere, man så på Kolding banegård.

Endnu et stykke tid blev de i Royal Airforce og kom vidt omkring. Ted skrev således til os fra Bombay. Han var oberst og pilot i den nedskudte engelske maskine og fik den højeste britiske militærorden for konduite og veludført nødlanding. Engang sendte Teds mor et brev med følgende adresse: »Mr. Venlig hilsen, Bakke, »Grandal«, Danmark«. Det gik fint igennem! Vi havde jo skrevet Venlig hilsen på dansk, og det havde Teds mor troet var vor adresse. Senere blev Ted tolder i London og blev gift, også Frank Fuller blev gift. Han er politibetjent i en af Londons forstæder og har to sønner. Thomas Jones blev også gift, rejste siden til Østen og indrettede maskiner i fabrik-

ker. Han blev borte for os, men de to andre har vi stadig forbindelse med.

Margrethe Nedenskov Hansen, Bække.

Efterskrift: Efter nedstyrtningen skjulte flyverne sig i lader eller på høløfter om dagen og vandrede syd på om natten. De anede ikke, hos hvem de havde været de første nætter. Den første dansker de lærte at kende, var Lars P. Larsen, Vorbasse, hvor de fik mad og blev vasket. Derpå kom de til Olga og Hans M. Hansen, Carstensminde, der også tog sig venligt af dem og på et kort over egnen udpegede de steder, hvor der var tyskere, og Olga Hansen fulgte dem på vej mod Grandal. — Deres flugt har været omtalt både i Vejle Amts Folkeblad og Kolding Folkeblad. 19. juli i år oplyste Vestkysten, at Frank Fuller og hustru var på besøg i den østlige del af amtet. For en tid siden blev 12 danske, der havde hjulpet nedskudte flyvere, inviteret til England af et engelsk selskab, og det blev en strålende og uforglemmelig oplevelse for de tolv.